

Vereniging Onopgeefbaar Verbonden

Onopgeefbaar Verbonden

Onopgeefbaar Verbonden

Terschuur, september 2011

Aan het Moderamen van de Protestantse Kerk in Nederland,
aan de predikanten en gemeenten van de Protestantse Kerk in Nederland

“De kerk is onopgeefbaar met Israël verbonden”. Dat is één van de kernen van belijden van de Protestantse Kerk in Nederland (PKN). De kerk is immers voortgekomen uit de lange geschiedenis van God met de kinderen van Abraham, Izaäk en Jakob, zij weet zich zelfs in Christus ingelijfd in Israël en verwacht met haar de komst van de Messias en het aanbreken van Gods Koninkrijk. De kerk geeft aan dit belijden getuigenis door haar gebed en daadwerkelijk opkomen voor het Joodse volk en een hartelijke betrokkenheid op de weg die de HERE met Israël gaat, ook in deze tijd.

Al eerder lieten wij ons daarom kritisch uit over het zogenaamde Kairos-document en spraken wij onze zorg uit over de inhoud van de IP-nota. De visie die in beide documenten wordt verwoord is ons inziens te eenzijdig en verlaat te zeer het spoor dat wij als kerken na de Tweede Wereldoorlog hebben gekozen. We hebben echter ook beloofd om een notitie te schrijven waarin wij een visie op de relatie tussen Israël en de kerk onder woorden willen brengen en funderen, die volgens ons meer passend is bij het belijden van de kerkorde.

Ruim anderhalf jaar komen wij als Israëlberaad nu bijeen om met elkaar van gedachten te wisselen over de verbondenheid van de christelijke gemeente met Israël. Met vreugde hebben wij geconstateerd dat het onderwerp “Israël en de Kerk” niet alleen verdeelt, maar ook tot grotere eenheid brengt. Met hart en ziel hebben we naar elkaar geluisterd, elkaar bevroegd en elkaar in ons spreken gevonden. Natuurlijk zijn er verschillen van opvatting. Het onderwerp is complex en kent verschillende invalshoeken. Dat is ook gebleken toen de notitie in concept werd aangeboden aan de besturen die wij vertegenwoordigen. In de definitieve versie zijn dan ook meerdere aanvullingen en verduidelijkingen verwerkt. We hebben evenzeer gemerkt dat ons document het verlangen oproept de relatie tussen Israël en de kerk in de toekomst verder en dieper te doordenken, zodat wezenlijke noties als het Verbond, de relatie tussen de beide Testamenten en niet in de laatste plaats de bijzondere weg die God in Christus gaat met betrekking tot Israël en de volkeren nog scherper in beeld komen.

En toch mogen we zeggen dat de gemeenschappelijke visie zo duidelijk is, dat we met één stem durven en willen spreken. De tijd waarin wij leven en de ontwikkelingen rond Israël roepen daar ook om.

Het document dat wij u hierbij aanbieden staat in het kader van het belijdend spreken van de kerk. Zo ervaren wij dat. Het spreken over het Joodse volk is geen zaak in de marge van het belijden van de kerk, maar raakt aan het hart van het geloof. Wij zijn ervan overtuigd dat het geschrevene de stem vertolkt van vele betrokken leden van onze kerk. Wij hopen dan ook dat u dit getuigenis wilt aanvaarden om een hernieuwde bezinning op de relatie van onze kerk met Israël op gang te brengen.

In Christus verbonden,

De deelnemers van het overleg:

ds. G.H. Abma, Gouda (werkgroep Israël van het Evangelisch Werkverband)
ds. L. den Breejen, Delft (oud-voorzitter van de Confessionele Vereniging)
dr. M. van Campen, Zwartebroek (hoofdbestuur Gereformeerde Bond)
ds. J. Eschbach, Amersfoort (directeur Evangelisch Werkverband)
dr. ir. J. van der Graaf, Huizen (oud-secretaris van de Gereformeerde Bond)
ds. C.G. Kant, Katwijk (bestuur Confessioneel Gereformeerd Beraad)
drs. J. Keegstra, Zwolle (directeur Christelijke Ambassade Nederland en werkgroep Israël Evangelisch Werkverband)
ds. C.E. Lavooij, Pernis (werkgroep Israël Evangelisch Werkverband)
ds. H. Poot, Oosternieland (bestuur Evangelisch Werkverband)
ds. E.J. Westerman, Aalsmeer (werkgroep Israël Evangelisch Werkverband)

Met instemming van de volgende besturen:

Gereformeerde Bond

Voorzitter: ds. H.J. Lam, Ridderkerk

Secretaris: ds. J. Harteman, Kampen

Confessioneel Gereformeerd Beraad

Voorzitter: ds. D. Westerneng, 's Gravenpolder

Secretaris: ds. A.S. Rienstra, 's-Gravenhage

Evangelisch Werkverband

Voorzitter: drs. ir. R. van Putten, 't Harde

Secretaris: ds. M. Kollenstaart-Muis, Ottoland

Onopgeefbaar verbonden

Belijden aangaande Israël

“De kerk is geroepen gestalte te geven aan haar onopgeefbare verbondenheid met het volk Israël,” zo lezen we in de kerkorde van de Protestantse Kerk in Nederland. Naar onze overtuiging gaat het bij die verbondenheid om een essentieel geloofsartikel. Daarbij zullen we van meet af aan helderheid moeten geven over de basis van onze relatie met Israël. Als het goed is heeft de verbondenheid met Israël geen basis in onze emotie, maar stoelt die op wat we lezen in de Bijbel.

1. Basis van onze relatie met Israël

We realiseren ons hoe gevaarlijk het is als de relatie tot het Joodse volk alleen een emotionele kwestie zou zijn. Als orthodoxe christenen met veel liefde spreken over ‘het oude bondsvolk’ en ‘de beminden om der vaderen wil’ en daarbij een sterk missionaire drang kennen, kunnen ze teleurgesteld raken. Wanneer er geen positieve respons komt op de verkondiging van Jezus als de beloofde Messias kan de sympathie zelfs omslaan in een anti-Joods sentiment. Zo’n radicale verandering is niet verwonderlijk want het gaat dan om liefde met een bijbedoeling, namelijk de beoogde bekering van de Joden. Echte liefde is onvoorwaardelijk. Een wat dweperige liefde voor het Joodse volk kan ongewild omslaan in het tegendeel. Joodsgezindheid (Filosemitisme) onttaardt in het tegendeel: antisemitisme.

Christenen van moderne signatuur kunnen ook zomaar als een blad aan de boom omkeren. Gedurende de laatste decennia bestond er een enorm enthousiasme om te kunnen *leren* in de rijke Joodse traditie. Leerhuizen schoten als paddenstoelen uit de grond. Wat een wijsheid is te vinden in de uitspraken die rabbijnen in de loop der eeuwen hebben gedaan. Verrassend is het om iets te kunnen meebelevan van de vreugde van de Joodse feesten. Vol enthousiasme bouwden christenen zelfs in de hal van de kerk een loofhut. Inmiddels is die liefde (vaak) al weer bekoeld. Nu zijn die christenen verbolgen over de situatie in het Midden-Oosten. Aanvankelijk was er bewondering voor de strijd die het kleine volk voerde tegen de schijnbaar machtige Arabische volken. Toen de moedige Joden ettelijke keren een overwinning konden boeken, spraken velen in de kerk blij verast over een Godswonder. Inmiddels is de stemming omgeslagen. De Palestijnen vragen continu om aandacht voor de moeilijke situatie waarin zij verkeren. Geïnspireerd door de bevrijdingstheologie kiezen christenen voor de underdog en willen daarom steun geven aan de ‘onderdrukte’ Palestijnen. Ook hier zien we een kentering optreden: was er eerst bij deze christenen sprake van hartelijke sympathie voor de Joden, nu keren zij

zich tegen hen vanwege de toenemende moeite met de staat Israël. Dit antizionisme is welbeschouwd een moderne vorm van het oude antisemitisme. Waren vroeger de Joden het mikpunt van de haat der volken te midden waarvan zij woonden, nu keren velen in de kerk zich tegen hun nationaal tehuis en wijzen de staat Israël aan als oorzaak van alle ellende in het Midden-Oosten.

Het is daarom noodzakelijk dat we als volgelingen van Jezus nagaan hoe we onze verbondenheid met het volk Israël niet alleen met de mond belijden, maar ook hoe we daar metterdaad gestalte aan geven. Met het oog daarop zullen we moeten inzien welke speciale plaats Israël heeft in het plan van God met onze wereld. Wat is het bijzondere van dit volk? Waarom is het tot Gods volk uitverkoren? Welke weg wil God ermee gaan in de wereldgeschiedenis? Ook moeten we zoeken naar een antwoord op heikle vragen die tot de dag van de komst van de Messias aan de orde blijven. Hoe reageren we op het verlangen van de Joden om terug te keren naar het beloofde land? Geldt de aan Abraham gegeven landbelofte nog steeds voor het volk Israël? Wat betekent het voor de kerk dat in 1948 de staat Israël is opgericht? Als de kerk zich geroepen weet gestalte te geven aan de onopgeefbare verbondenheid met het volk Israël, impliceert dat ook solidariteit met de staat Israël?

2. Uitverkoren volk

De oorsprong van het volk Israël ligt in de roeping van Abram. Samen met zijn vader Terah verliet Abram de Zuid-Babylonische stad Ur om te trekken naar het land Kanaän. Ze arriveerden in Haran en vestigden zich daar. (Gen. 11:31) Toen herhaalde de Eeuwige de oproep om zich los te maken van zijn familie- en stamverband en te gaan naar het land dat Hij hem wijzen zou. Het is opvallend dat God bij die roeping eerst attendeert op het land en pas daarna in de belofte spreekt over het volk dat Hij zal vormen: “Gaaf u uit uw land, uit uw familiekring en uit het huis van uw vader, naar het land dat Ik u wijzen zal. En Ik zal u tot een groot volk maken en u zegenen en uw naam groot maken en u zult tot een zegen zijn. Ik zal zegenen wie u zegenen en wie u vervloekt, zal Ik vervloeken; en in u zullen alle geslachten van de aardbodem gezegend worden.” (Gen.12:1-3)

Waarom heeft de Eeuwige Abram en heel zijn nageslacht uitgekozen? Is het volk zo bijzonder? Op weg naar het beloofde land geeft Mozes antwoord op die vraag. “U bent een heilig volk voor de HERE, uw God. De HERE, uw God, heeft u uitgekozen uit alle volken op de aardbodem om voor Hem een volk te zijn, dat zijn persoonlijk eigendom is. Niet omdat u groter was dan al de andere volken heeft de HERE liefde voor u opgevat en u uitgekozen, want u was het kleinste van alle volken. Maar vanwege de liefde van de HERE voor u en om de eed, die Hij uw vaderen gezworen had, in acht te nemen, heeft de HERE u met een sterke hand uitgeleid en heeft Hij u verlost uit het slavenhuis, uit de hand van de farao, de koning van Egypte. Daarom moet u weten dat de HERE uw God is, de getrouwe God, die het verbond en de goedertierenheid in acht neemt voor wie

Hem liefhebben en zijn geboden in acht nemen tot in duizend generaties.” (Deut.7:6-9) Hier staat duidelijk onder woorden gebracht hoe God bij de uitverkiezing van juist dat éne volk de argumentatie aan zichzelf ontleende. God heeft Israël uitverkoren, omdat Hij dit volk liefheeft. Als Paulus zich bezint op de positie van zijn volk in het plan van God, eindigt hij in een lofprijzing: “O diepte van rijkdom, zowel van wijsheid als van kennis van God, hoe ondoordringelijk zijn zijn oordelen en hoe onnaspeurlijk zijn wegen! Want wie heeft de gedachten van de HERE gekend? Of wie is zijn raadsman geweest? Of wie heeft Hem eerst iets gegeven en het zal hem vergolden worden? Want uit Hem, door Hem en tot Hem zijn alle dingen: Hem zij de heerlijkheid tot in eeuwigheid! Amen.” (Rom.11:33v).

Uit het getuigenis van de Schrift blijkt dat we bij de verkiezing van Israël niet zozeer moeten zoeken naar een bepaalde beweegreden als wel dat we oog dienen te krijgen voor het goddelijk doel. Vraag niet waarom Hij juist Israël heeft uitgekozen, maar waartoe Hij dit volk heeft bestemd. Israël is verkozen om tot zegen te zijn voor de volken. De apostel Paulus geeft daarvan een kernachtige omschrijving: “Ik bedoel namelijk, dat Christus ter wille van de waarachtigheid van God een dienaar van de besnedenen is geweest, om de beloften, aan de vaders gedaan, te bevestigen en dat de heidenen God ter wille van zijn ontferming gaan verheerlijken, gelijk geschreven staat: Daarom zal ik U loven onder de heidenen en uw Naam met snarenspeel prijzen. En verder zegt Hij: Verheug u, heidenen, met zijn volk.” (Rom.15:8-10, NBG)

De Eeuwige betoont zijn trouw ten opzichte van zijn volk Israël door dik en dun. Toch verwacht Hij wel dat wederliefde blijkt van de kant van Israël door het houden van de geboden. De profeten waarschuwen voor de gevolgen van de schromelijke ontrouw die het volk aan de dag legt. Uiteindelijk volgt de voltrekking van het aangekondigde oordeel. In 586 voor Christus werd het Koninkrijk Juda door de macht van koning Nebukadnezar ten val gebracht. Jeruzalem en de tempel van Salomo zijn door de vijandelijke legers verwoest. De inwoners werden in ballingschap naar Babel gedeporteerd. Ruim vijftig jaar later kregen de ballingen toestemming terug te keren naar hun land. Onder leiding van Ezra is de tempel in Jeruzalem herbouwd. De Eeuwige zelf keert terug naar Jeruzalem met barmhartigheid. Hij heeft op het punt gestaan zijn volk te verwerpen, maar toch verkiest Hij het opnieuw. Zacharia drukt dit zo veelbetekenend uit: “De HERE zal Sion nog troosten en Jeruzalem nog verkiezen.” (Zach.1:17)

3. De Messias van Israël

Indrukwekkend is het getuigenis van Jesaja over de knecht des HEREN. Zo vertolkt de profeet de roeping van het volk en spreekt over de komende Messias. Met het oog op de verlossing van Israël zegt hij: “Het is te gering, dat U Mij tot een knecht zou zijn om op te richten de stammen van Jacob en om hen die van Israël gespaard werden, terug te bren-

gen; Ik heb U ook gegeven tot een licht voor de heidenvolken, om mijn heil te zijn tot het einde der aarde.” (Jes.49:6) Dankzij de komst van Jezus is de garantie gegeven dat deze belofte in vervulling zal gaan. Toen de ouders van Jezus hun kind in de tempel voorstelden aan de HERE, voelde Simeon zich van zijn zware taak – om de verwachting levend te houden – ontslagen en sprak hij een loflied als getuigenis aangaande de vervulling van de profetie: “Mijn ogen hebben uw yeshoea (heil) gezien, dat Gij bereid hebt voor het aangezicht van alle volken: licht tot openbaring voor de gojim (volken) en heerlijkheid voor uw volk Israël.” (Luk.2:30-32, NBG)

Wanneer Jezus zijn roeping vervult stuit Hij op onbegrip. Zijn volksgenoten denken dat de weg van de Messias *linea recta* leidt tot een glorieuze toekomst. De opgestane Here moet de vrienden van Emmaus terechtwijzen: “O onverstandigen en tragen van hart, dat jullie niet geloven alles wat de profeten gesproken hebben! Moest de Messias dit niet lijden om zo in zijn heerlijkheid in te gaan? En Hij begon bij Mozes en bij al de profeten en legde hun uit, wat in de Schriften op Hem betrekking had.” (Luk.24:25-27, NBG) Ook voor de leerlingen die Jezus trouw gevolgd hadden was ditzelfde onderwijs noodzakelijk. Dan opent Jezus het perspectief op de tijd die volgt: In de Naam van de gekruisigde en opgestane Here moet verkondigd worden “bekering tot vergeving van de zonden van alle volken, te beginnen bij Jeruzalem”. (Luk.24:44-48) Deze opdracht past in het plan dat de Eeuwige heeft met zijn volk. Alles wat Jezus zegt blijkt aan te sluiten bij het getuigenis van de profeten aangaande de roeping van Israël.

In zijn vervolghet verhaal – de Handelingen der apostelen – meldt Lukas dat Jezus gedurende veertig dagen tot zijn discipelen gesproken heeft over alles wat betrekking heeft op het Koninkrijk van God. Deze woorden vinden bij de Joodse mannen weerklank, zodat ze er gretig op inhaken door te vragen aan Jezus: “Here, herstelt Gij in deze tijd het koninkschap voor Israël?” (Hand.1:6, NBG) Op dat moment heeft Jezus hen niet verweten dat ze te aards of nationalistisch dachten. Tijden en gelegenheden moeten ze aan de Vader overlaten. Wanneer het Koninkrijk zal aanbreken weet God alleen. De discipelen moeten de tijd waarnemen door getuigen te zijn van het goede nieuws aangaande Jezus. De start is in Jeruzalem, vervolgens moeten ze gaan naar Judea en Samaria en tenslotte trekken naar het uiterste der aarde.

Opeens gebeurt er iets wat niemand op grond van de prediking van de profeten direct zou verwachten. Jezus stuurt zijn twaalf leerlingen als voorhoede van de twaalf stammen van Israël de wijde wereld in om het evangelie te verkondigen. Dit is een centrifugale beweging: vanuit Israël als centrum van de wereld. Vervolgens zal er een centripetale beweging zijn: de volken pelgrimeren naar Jeruzalem. Hoe verrassend is het daaraan te denken als Paulus een heilsgesheim bekend maakt: “Een gedeeltelijke verharding is over Israël gekomen, totdat de volheid der heidenen (gojiem = niet-Joodse volken) binnengaat en aldus zal geheel Israël behouden worden.” (Rom.11:25v, NBG) Als de volken

vanwege hun liefde tot de Messias en zijn volk optrekken naar Sion zal het uitverkoren volk ook komen tot de erkenning van de beloofde Verlosser (Jes.60, Zach.14). Deze toekomstmuziek geeft burgers van het Koninkrijk moed. De Eeuwige staat garant voor de realisering van de bestemming van Israël.

4. Onopgeefbaar verbonden

Aangezien we Jezus als onze Verlosser belijden zijn we als gelovigen uit de volken geroepen gestalte te geven aan de onopgeefbaar verbondenheid met het volk Israël. Terecht is dit besef in de Kerkorde van de Protestantse Kerk in Nederland onder woorden gebracht. Paulus illustreert die unieke verbondenheid met Israël door in Romeinen 11 de metafoer van de edele olijf te gebruiken. Wij zijn als afgebroken takken van een wilde olijf geënt op de edele olijf. Die edele olijf is Israël. God is met dat volk begonnen en zal deze relatie hoe dan ook continueren.

Paulus worstelt met de vraag hoe het mogelijk is dat de Verlosser tot zijn volksgenoten is gekomen en dat zo velen van hen Hem hebben afgewezen. Met een understatement schrijft de apostel (parafraserend weergegeven): Enkele takken zijn weggebroken vanwege het verwerpen van Jezus als de beloofde Messias. En jullie – als gelovigen uit de volken – zijn uit de wilde olijf weggesnoeid om tussen de overige takken geënt te worden. Op die manier hebben jullie samen met het uitverkoren volk deel gekregen aan het heil in de saprijke wortel. Jullie kunnen je dus niet verheven voelen boven degenen die afwijzend reageerden op de komst van Jezus en daarom als weggebroken takken op de grond liggen. Als jullie opeens de neiging voelen te pochen op jullie geloof, moeten jullie bedenken: “Niet jullie dragen de wortel, maar de wortel jullie.” Op die manier waarschuwt Paulus ervoor om niet hoogmoedig te zijn.

5. Valkuil van de hoogmoed

Hadden de volgelingen van Jezus Christus die waarschuwing maar ter harte genomen. Aangezien echter de gelovigen uit de volken een meerderheid gingen vormen binnen de gemeente, groeide daar de weerstand tegen de gedachte dat Israël het voor altijd door God uitverkoren volk is. De relatie tussen de christelijke gemeente en het volk Israël is op die manier steeds meer onder druk komen te staan. Dit gold niet alleen ten opzichte van de Joden die Jezus als de beloofde Messias afwezen, maar ook van degenen die Hem hebben aangenomen als hun Verlosser. Reeds in de eerste eeuwen van de geschiedenis der kerk is de geheel eigen plaats van de (Jezus als) Messiasbelijdende Joden omstreken. Op een gegeven moment werden zij er zelfs toe gedwongen hun Jood-zijn af te zweren. Het hoeft niet te verwonderen dat op die manier ook het zicht op Jezus als de in eerste instantie aan Israël beloofde Messias verdween en er ook geen besef kon zijn van het blijvende karakter van de uitverkiezing van het Joodse volk. In een dergelijk klimaat is ongehinderd getheologiseerd vanuit de gedachte dat de kerk in de plaats van Israël is gekomen.

Aangezien de kerk losgesneden is geraakt van de Joodse wortels en de Joodse aanwezigheid binnen de gemeente werd ontkend, kwam er steeds meer ruimte voor anti-Joodse uitlatingen en gedragingen. Een opnieuw oog krijgen voor het Joodse karakter van de heilige Schrift en de ontmoeting met de huidige Messiaanse beweging kan de kerk helpen in het bewustwordingsproces ten aanzien van hoogmoed van de volken tegenover Gods verkozen volk.

6. Afwijzen van de vervangingstheologie

Wat zou het Joodse volk veel ellende bespaard zijn gebleven wanneer de hoogmoed niet zo de kop had opgestoken in de kerk. Vooral kwam die tot uitdrukking in de zogenaamde vervangingstheologie, die suggereert dat de kerk in de plaats van Israël is gekomen. Deze verkeerde voorstelling van zaken komt zelfs voor in de Statenvertaling: “Als enige van die takken afgerukt zijn en u, die een wilde olijfboom bent, in hun plaats bent gënt...” Preciezer staat het in de Nieuwe Bijbelvertaling: “Als nu sommige takken van de edele olijfboom zijn afgebroken en u, loten van een wilde olijfboom, tussen de overgebleven takken bent geënt en mag delen in de vruchtbaarheid van de wortel, dan moet u zich niet boven de takken verheffen.” (Rom.11:17v) Daarom heten de gelovigen uit de volken medeburgers der heiligen (Ef.2:19) en zijn ze medeerfgenamen, medeleden en medegenoten van de belofte in Christus Jezus. (Ef.3:6) Uiteindelijk blijven de concrete beloften in eerste instantie gelden voor het uitverkoren volk van God: “voor hen geldt de aanneming tot kinderen en de heerlijkheid en de verbonden en de wetgeving en de eredienst en de beloften.” (Rom.9:4v) Uiteindelijk komt Paulus tot de slotsom: “Zij zijn weliswaar wat het evangelie betreft vijanden vanwege u (gelovigen uit de gojiem), maar wat de verkiezing betreft geliefden vanwege de vaderen. Want de genadegaven en de roeping van God zijn onberouwelijk.” (Rom.11:28v)

Het is een ontdekking te merken dat het nieuwe verbond niet gesloten is met de kerk, maar met het volk dat God eens en voorgoed heeft uitverkoren. Zo kan het de Bijbellezers verrassen dat de schrijver van de brief aan de Hebreërs een gedeelte uit Jeremia 31 citeert. Het volk wordt nauwkeurig aangeduid als het huis van Israël en het huis van Juda. (Hebr.8:8vv) Ten onrechte is er in de loop der eeuwen gesproken over de kerk van het nieuwe verbond alsof God met de kerk een verbond gesloten zou hebben. Het is een wonder van de ontferming dat de God van Israël de kerk dankzij Jezus Christus in het verbond met zijn volk heeft opgenomen.

7. De plaats van Israël in Gods heilsplan

Sinds de oprichting van de staat Israël in 1948 is sterker dan ooit het besef tot veel christenen doorgedrongen dat de Eeuwige zijn uitverkoren volk – ondanks alle verschrikkingen door de loop der eeuwen heen – heeft bewaard en dat Hij zijn plan met

hen zal realiseren. Door de eeuwen heen zijn er altijd volgelingen van Jezus geweest, die liefde voor Israël hadden en beseften welke plaats dit volk heeft in het heilsplan van God.

Met name de hoofdstukken 9-11 van de Romeinenbrief hebben vaak als *eyeopener* gefunctioneerd. Wanneer Paulus nadrukkelijk verklaart dat hij ervan verzekerd is dat niets en niemand de gelovigen zullen kunnen scheiden van de liefde van God (Rom.8:38v), geeft hij te kennen dat hij wel zou wensen van Christus verbannen te zijn ten behoeve van zijn bloedeigen broeders en zusters. (Rom.9:3) Zo geeft hij uitdrukking aan zijn intense verdriet en voortdurend hartzeer vanwege de afwijzing van Jezus als de beloofde Messias.

Als christenen zich van die realiteit rekenschap willen geven staan zij met Paulus voor een verdrietig raadsel. Met Paulus mogen zij zich gedrongen voelen tot het gebed voor hun behoud. (Rom.10:1) Tegelijk is het opmerkelijk dat Paulus ons een verborgenheid onthult, namelijk dat er een gedeeltelijke verharding over het volk Israël is gekomen. (Rom. 11:25) Door de loop der eeuwen blijkt het zendingswerk onder de Joden niet het beoogde effect te sorteren. Bij nader inzien hoeft ons dit ook niet te verwonderen. De apostel laat merken dat God er kennelijk zelf de hand in heeft dat velen van zijn volksgenoten Jezus niet als Messias erkennen. Met een beroep op Mozes (Deut. 29:4) en de profeten (Jes. 29:10) schrijft hij: “God heeft hun gegeven een geest van een diepe slaap; ogen om niet te zien en oren om niet te horen.” (Rom.11:8). Dat het getuigenis aangaande Jezus in de eeuwen na Paulus onder Israël geen breed gehoor heeft gevonden, is ook begrijpelijk gezien het feit dat een eeuwenlange anti-Joodse prediking het Joodse volk zeer veel kwaad heeft berokkend. Het evangelie over Jezus was een ronduit bedreigende boodschap. Het was zeker geen boodschap meer over de Joodse Messias Jezus. Alleen als de kerk dit beseft en daarover in verootmoediging leeft, is er een ontmoeting met Joden mogelijk. Alleen zo kan er een gesprek plaatsvinden en is er misschien een getuigenis mogelijk over wat er brandend is in ons hart.

Uiteindelijk kunnen we er – hoe dan ook – van overtuigd zijn dat de HERE zijn voornemen met zijn uitverkoren volk Israël zal realiseren. Met de woorden van Paulus gezegd: “Ik wil niet dat u deze verborgenheid onbekend zij (opdat u niet wijs bent bij uzelf) dat de verharding voor een deel over Israël is gekomen, totdat de volheid der heidenen zal zijn ingegaan. En aldus zal heel Israël zalig worden.” Rom.11:25v)

8. De messiaanse verwachting

Het geeft te denken dat veel christenen zich ertoe gedrongen voelen te attenderen op het feit dat de meerderheid van het Joodse volk afwijzend heeft gereageerd op de prediking van de gekruisigde en opgestane Here Jezus. Vaak ontbreekt daarbij het besef van eigen schuld. Hebben wij Israël tot jaloersheid gebracht?

Zeker speelt ook een verschil van inzicht betreffende de persoon en het werk van Jezus

een rol. We wezen er reeds op dat de opgestane Here tot de vrienden uit Emmaüs sprak: “Onverstandige mensen zijn jullie en vol onbegrip, omdat jullie niet geloven alles wat de profeten hebben gesproken. Moest de Messias niet al dit lijden ondergaan om op die manier zijn heerlijkheid in te gaan?” Ze hoopten dat Jezus Israël zou gaan verlossen, maar beseften niet dat de weg naar de realisering van het messiaanse rijk door de diepte zou gaan. Eerst moest Hij immers het offer tot verzoening brengen.

Verskil van inzicht over de weg naar het Rijk van God is er zeker tussen synagoge en kerk. Helaas leven gelovigen vaak bij het gebrek van de ander. Joden zien uit naar de komst van de Messias in heerlijkheid en christenen benadrukken de betekenis van het werk van de Messias in kruis en opstanding. Terecht staat in de kerkorde van de Protestantse Kerk in Nederland dat de gemeente deelt in de aan Israël geschonken verwachting. Alleen wanneer wij als volgelingen van Jezus echt vanuit de messiaanse verwachting leven, is er een mogelijkheid dat Israël jaloers op ons zal worden.

9. De betekenis van de landbelofte

In het perspectief van de verwachting van de toekomst is het van belang te ontdekken hoe het beloofde land volgens het Oude Testament wezenlijk hoort bij het uitverkoren volk. (Gen. 12:7, 13:15; 15:7, 17:8 etc.) In het Nieuwe Testament hebben de apostelen en evangelisten dit niet nadrukkelijk aan de orde gesteld. Het blijkt een onuitgesproken vooronderstelling te zijn. Wanneer Paulus de voorrechten van het volk Israël opsomt, noemt hij na de verschillende verbonden, het geschenk van de Torah, de tempeldienst, ook – zonder nadere aanduiding – de beloften. (Rom. 9: 4) Is het vreemd als we veronderstellen dat hij onze aandacht richt op de landbelofte? De belofte van de Eeuwige betreft immers een ‘eeuwige bezit’ (Gen.17: 8) De afwijzing van Jezus als de beloofde Messias doet daar niets aan af. Ook al is er sinds het optreden van Jezus veel veranderd, toch wekken zijn volgelingen niet de indruk dat de belofte van het land geen betekenis meer zou hebben. Het door Jezus aangekondigde gericht over Israël moeten we verstaan in de lijn van de profetische traditie. Na het oordeel wil God vanwege de trouw van zijn verbond denken aan ontferming.

Er is een unieke verbondenheid van Israël met het land, dat door God is toegewezen. Het beloofde land is een markant aspect van de verkiezing. Israël kan er geen recht op laten gelden, alsof het een onvervreemdbaar eigendom is. Wanneer het volk niet beantwoordt aan de roeping, is er direct de dreiging van de ballingschap als teken van Gods gericht. De terugkeer is er een bewijs van dat de Eeuwige zich in genade tot zijn volk wil wenden.

Zonder het land kan Israël niet beantwoorden aan de door God gegeven bestemming. Het heil der wereld hangt daar nauw mee samen. Het uiteindelijke doel van God is

niet hemelse gelukzaligheid, maar de oprichting van het toekomstige rijk van vrede en gerechtigheid.

10. Houding ten aanzien van de staat Israël

Als we de Schrift ontvankelijk lezen moeten we tot de slotsom komen dat de terugkeer van het Joodse volk naar het land geheel in de lijn der verwachting ligt. Met het oog daarop zijn we ervan overtuigd dat in de huidige omstandigheden de oprichting van de staat Israël voor het Joodse volk van grote betekenis is. Telkens krijgen we echter te horen dat de Arabieren de last moeten dragen voor de Holocaust die in Europa plaats vond. Tijdens het moorddadige regime van Hitler-Duitsland, is het immers duidelijk geworden dat Joden niet veilig zijn in West-Europa. Om die reden zoeken de zwaar vervolgte en verdrukte Joden een uitwijkplaats in het Midden-Oosten, in het gebied dat ooit aan Abraham was beloofd. Men spreekt in de Westerse wereld over een opmerkelijke wending in de wereldgeschiedenis toen na de moord op zes miljoen Joden, de staat Israël in 1948 werd uitgeroepen. We kunnen wellicht met meer recht het omgekeerde beweren: Met de Endlösung van het Joodse vraagstuk verzet Hitler zich tegen plannen van de Allerhoogste om het uitverkoren volk terug te brengen in het land der belofte. In 1897 wordt in Bazel het eerste Zionistische Wereldcongres gehouden. Na de geruchtmakende Dreyfus-affaire wordt het de Weense journalist Theodor Herzl duidelijk dat de keuze voor de assimilatie aan de Westerse samenleving geen begaanbare weg is voor zijn volk. Zo is het te begrijpen dat een verlangen opkomt naar een nationaal tehuis voor het Joodse volk. Sindsdien emigreren veel Joden naar Palestina. Het blijkt vooral een seculiere beweging te zijn. Theodor Herzl en de zijnen kennen niet direct een religieuze motivatie. Toch herkennen we bij de zionistische beweging het verlangen terug te keren naar het beloofde land zoals dat reeds eeuwen geleden is wakker geroepen door de profeten van Israël.

Op 29 november 1947 nemen de Verenigde Naties een resolutie aan, waarin de mogelijkheid wordt geboden een Arabische en een Joodse staat in Palestina op te richten. De stad Jeruzalem zal daarbij onder internationaal toezicht komen. Vanuit de Arabische wereld volgt een afwijzende reactie. Ze zullen zich tegen de realisering van dit plan verzetten. Op 14 mei 1948 is het zover. Het Engelse mandaat is afgelopen. Israël roept een eigen staat uit. Een prachtige droom wordt werkelijkheid. Na bijna tweeduizend jaar keren de Joden massaal naar hun land terug en krijgen een eigen staat. Maar een vreedrijk is nog niet aangebroken. Diezelfde dag verklaren de omliggende Arabische buurvölker de jonge staat de oorlog. Uit het noorden vallen Syrië en Libanon Israël aan. Uit het oosten Transjordanië. Uit het zuiden trekt Egypte ten strijde. Israël moet op drie fronten oorlog voeren. Tel Aviv wordt gebombardeerd. Hevige strijd woedt in Jeruzalem. Na een lange en felle strijd wordt Jeruzalem in tweeën gedeeld. Het westelijk deel van de stad is voor de Joden en het oostelijk deel wordt geclaimd door de Arabieren. De westelijke Jordaan-

oever wordt bezet door Jordanië en de Gazastrook door Egypte. In 1967 komen deze gebieden onder Joods bestuur. Uit het verloop van de geschiedenis kunnen we zien hoe complex de situatie in het beloofde land is.

11. De vervulling van Gods beloften

Aanvankelijk heerst bij velen in de kerken een stemming van euforie. Eindelijk heeft God met de stichting van de staat Israël zijn beloften in vervulling laten gaan. Bij anderen leeft twijfel. Kort nadat de Joodse staat in 1948 is uitgeroepen spreekt prof. dr. G.C. Aalders zich gedecideerd uit in de diesrede van de Vrije Universiteit te Amsterdam: "De staat Israël heeft niets te maken met de Oudtestamentische profetie." De profetieën over de terugkeer van Israël hebben betrekking op de terugkeer van het volk vanuit de ballingschap in Assur en Babel. Er is nu geen sprake van het herstel van het oude Israël, zegt Aalders. Ook is het geen herleving van de vroegere theocratie, want dan zou er sprake moeten zijn van een bekering tot de God der vaders. In reactie op deze visie is er gewezen op het gefaseerde herstel van Israël. Spreekt de profeet Ezechiël niet eerst over de dorre beenderen die zich zullen voegen en met spieren bekleed een lichaam gaan vormen, terwijl God dat lichaam in tweede instantie met zijn Geest nieuw leven zal inblazen? (Ezech.37)

14 | Wanneer we de Bijbel willen lezen met het oog op Israël, dringen zich lastige vragen aan ons op. Met welke hermeneutische sleutel kunnen we het geheim van het profetisch getuigenis ontsluiten? Zonder twijfel brengt het ons in verwarring als we de woorden van een profetie letterlijk willen verstaan. Maar als we er slechts een diepe geestelijke les voor ons als christenen in lezen, doen we ook tekort aan de Schrift. Wanneer God iets belooft aan Israël, zal Hij die beloften ook concreet in vervulling laten gaan. We moeten bij de vertolking van de boodschap van de Bijbel verdisconteren dat de komst van de Messias niet alleen een geestelijke bedoeling heeft, maar ook een garantie vormt voor het herstel van de schepping. In het wereldomspannende plan vormt het land Israël het centrum. Bij gevolg zullen we in de geschiedenis meemaken hoe de beloofde terugkeer werkelijkheid wordt: "Zie, er komen dagen, spreekt de HERE, dat niet meer gezegd zal worden, zo waar de HERE leeft, die de kinderen van Israël uit het land Egypte geleid heeft, maar: Zo waar de HERE leeft, die de kinderen van Israël uit het land van het noorden, en uit alle landen waarheen Hij hen verdreven had, geleid heeft. Ik zal hen terugbrengen in hun land, dat Ik hun vaders gegeven heb." (Jer. 16:14v)

We geloven dat de Eeuwige in onze dagen dergelijke profetieën in vervulling laat gaan. Al begrijpen we de bedenkingen die sommige orthodoxe rabbijnen hebben als seculiere Joden gestalte gegeven aan hun zionistisch streven door de stichting van de staat Israël. Deze geestelijke leiders opperen als bezwaar dat dit een eigenmachtig ingrijpen is. Moet niet eerst de Messias komen voordat het plan van God in vervulling kan gaan? Toch zijn

we ervan overtuigd dat de Eeuwige klaarblijkelijk in onze dagen Joden uit heel de wereld wil laten terugkeren naar het land als voorbereiding op de grote toekomst waarvan de profeten hebben gesproken. De complexe politieke situatie stelt ons echter voor lastige vragen.

Aan Lord Shaftesbury wordt de uitspraak toegeschreven dat Palestina een land was zonder volk en de Joden een volk vormden zonder land. Een dergelijke waarneming lijkt correct te zijn, toch was de realiteit anders. Al vormden de verstrooid wonende Arabieren geen volk met een legitieme claim op nationale zelfbeschikking, toch hadden ze rechten die niet voldoende zijn gehonoreerd. Direct al leefden er bij hen dan ook bezwaren tegen de komst van zionisten. Er was krachtig verzet tegen het delingsplan van de Verenigde Naties in 1947. De Arabieren hebben dit plan verworpen omdat ze op grond van hun islamitische geloof weigerden het land te delen. Zij hebben zich dan ook principieel verzet tegen Joodse zelfbeschikking. Sindsdien zijn ettelijke oorlogen gevoerd. Nog steeds is er geen vrede gesloten. Diverse vredesplannen zijn geopperd, zonder het beoogde doel te bereiken. Voor de Israëli's is dat een deprimerende ontwikkeling.

Maar ook Palestijnen hebben enorm te lijden onder de gevolgen van het zich eindeloos voortslepende conflict. We zijn ervan overtuigd dat zij het slachtoffer zijn van de verkeerde beslissingen die hun leiders hebben genomen. Intussen onderschatten we hun misère niet. De bouw van een afscheidingsbarrière (vaak aangeduid als 'de muur'), ter bescherming tegen zelfmoordacties heeft ingrijpende gevolgen voor de Palestijnen. Het vaak langdurige oponthoud bij de checkpoints is een bron van ergernis. De bouw van nederzettingen in de zogenaamde bezette gebieden, vormt een strijdpunt in het voortdurende conflict tussen de Israëli's en de Palestijnse Arabieren. Wanneer de Palestijnen het recht op terugkeer van alle Palestijnse vluchtelingen bepleiten, blijkt dit steeds weer een breekpunt bij de vredesonderhandelingen te vormen. Het is van belang dat we ons afvragen wat wij voor hen kunnen doen. Wie bidt om shalom voor Israël zal ook het goede voor de Palestijnen zoeken. De vraag dringt hoe we ons het beste concreet kunnen inzetten voor het welzijn van de Palestijnen.

12. De roeping van de kerk

15 | De kerk mag zich niet laten leiden door slogans uit het politieke debat of uitspraken van de Verenigde Naties, maar dient haar richtsnoer te zoeken in het Woord van God. De roeping van de kerk is allereerst de beloften van God te proclameren. Het is van belang dat ieder weet dat God Israël eens en voorgoed als zijn volk heeft uitverkoren. De belofte aangaande het land geldt nog altijd onverkort. Vervolgens heeft de kerk de taak allen die de volken regeren op te roepen zich aan de bedoelingen van de HERE te onderwerpen. Onmiskkenbaar wil de Eeuwige nu zijn volk in gunst aanschouwen: "Hij bouwt de stad, door Hem verkoren, het volk in ballingschap verloren brengt Hij er samen" (Ps.147:1,

Liedboek). De kerk moet deze verantwoordelijkheid durven nemen, ook al kan dat hinderlijke politieke consequenties hebben. Bij het verlangen naar vrede in het Midden-Oosten, mogen we nooit in botsing komen met het Woord van God. Wat de interpretatie van de Schrift betreft, hebben we als christenen de wijsheid niet in pacht. Vooral in de ontmoeting met het volk Israël zal de houding van de kerk bescheiden dienen te zijn. Door allereerst de beloften na te spreken zal de kerk de voornaamste opdracht vervullen omdat zij hiermee Israël troost.

16 | Wanneer we als kerk betrokken zijn bij de realiteit in het Midden-Oosten, is het onvermijdelijk dat we uitspraken doen die politieke implicaties hebben. Onder ons zijn er die het zich niet kunnen indenken dat met de aanvaarding van de tweestatenoplossing Bijbels gezien belangrijke plaatsen als Bethlehem, Hebron en Sichem geen deel uitmaken van de staat Israël en dat in die steden zelfs geen Joden zouden mogen wonen. Het is zinvol als we ons op dergelijke vragen bezinnen. Van ons wordt echter niet gevraagd de grenzen van het land aan te geven. In ieder geval betwijfelen wij dat er een oplossing komt als de regering van Israël land inruilt voor vrede. Ten diepste gaat het namelijk om een religieus conflict. Moslims zijn niet geneigd een compromis te aanvaarden. De Arabieren zullen net zolang strijd blijven voeren totdat de 'zionistische entiteit' (zoals ze met verachting de staat Israël aanduiden), is weggevaagd. Wanneer andere volken geen zicht hebben op het oogmerk van God met zijn volk, zullen ook zij zich uiteindelijk tegen de Joodse staat keren. Als de profeten van Israël spreken over de volken die met vijandige bedoelingen optrekken tegen Jeruzalem, vormt dit voor ons een ernstige waarschuwing.

Op basis van de onopgeefbare verbondenheid met Israël zullen we dan ook moeten opkomen voor het bestaansrecht van de staat Israël. Het is de consequentie van het besef dat er een blijvende verbondenheid is van het volk met het land dat aan Abraham en zijn nakomelingen is beloofd. Omdat we in Jezus met zijn volk verbonden zijn, zullen we met de synagoge de Eeuwige willen danken voor de *medinat Jisraeel* (staat Israël), als "het aanvankelijk ontluiken van de komende verlossing." Ook al kunnen we bedenkingen hebben bij onderdelen van het beleid van de Israëlische regering, toch voelen we ons gedrongen steun te geven aan dit volk dat leeft met hevige spanningen. Tegelijk zijn we betrokken bij de Palestijnen, die veel moeten lijden ten gevolge van het beleid van hun eigen leiders. De ondraaglijke situatie noopt ons ertoe met vurig verlangen uit te zien naar de komst van de Messias.

Tot onze verrassing zien we hoe in de loop der eeuwen vaak een gedeelte van een profetie in vervulling gaat. Tegelijk moeten we ons realiseren dat we nog altijd wachten op de volledige vervulling van die profetie. Vanuit een zeker triumfalisme hebben christenen gedacht dat er na de komst van de Verlosser niet veel meer te verwachten overblijft. Slordig citeren ze de woorden van Paulus: "Alle beloften zijn in Jezus ja en amen." (2 Kor. 1:20) Maar let wel: dit betekent niet dat alle beloften bij de eerste komst van Jezus al

in vervulling zijn gegaan, maar dat Hij de garantie geeft dat dit eens zeker zal gebeuren. Daarom zullen we er aan de ene kant voor moeten waken dat we de profetische beloften niet kort door de bocht *spiritualiseren* door ze helemaal op de individuele gelovige of de gemeente toe te passen, zonder daarbij oog te hebben voor het volk en land Israël. Aan de andere kant dreigt het gevaar dat we alle beloften meteen *universaliseren* door ze geldig te verklaren voor de hele wereld met voorbijgaan aan de unieke plaats die Israël blijft innemen in het plan van God.

13. Jeruzalem centraal

Het is de spannende vraag: Verkiest God één stad in het bijzonder of heeft Hij heel de wereld op het oog? Wanneer we Jeruzalem zien als het door God aangewezen centrum, kunnen van daaruit de einden der aarde in het vizier komen. Als we erkennen dat de Eeuwige Abraham heeft uitverkoren om een taak in de wereld te vervullen, zullen we ontdekken hoe God in hem alle volken zal willen zegenen.

Binnen het geheel van het plan van God met de wereld neemt de stad Sion een centrale plaats in (Ps.2). De grote tegenstander van God weet dit. Vandaar dat zijn strategie daarop gericht is. Als grote ideoloog inspireert hij mensen tot obstructie tegen het voornemen van God. Geen wonder dat Israël en de stad Jeruzalem dagelijks in het nieuws komen. Uiteindelijk zullen de volken *en masse* met vijandige bedoelingen optrekken naar de stad van de grote Koning. De machthebbers der wereld accepteren niet dat Jeruzalem – naar het oogmerk van de Eeuwige – de ongedeelde hoofdstad van Israël is. De Schepper van hemel en aarde weet van het venijnig verzet tegen zijn oogmerk en daarom maakt Hij Jeruzalem tot een schaal van bedwelmings voor alle volken. Dit geeft een verklaring voor het agressieve gedrag van de wereldleiders. Bovendien zal God Jeruzalem maken tot een steen die alle volken moeten heffen, zodat zij zich lelijk verwonden. (Zach.12:2v) De met haat vervulde volken zullen het onderspit delven en God zal zich over zijn volk ontfermen: “Ik zal over het huis van David en over de inwoners van Jeruzalem uitgieten de Geest der genade en der gebeden; zij zullen hem aanschouwen die zij doorstoken hebben en over hem een rouwklacht aanheffen als de rouwklacht over een enig kind.” (Zach.12:10)

Op het beslissende moment zal de Messias komen. De profeet duidt reeds op dit ingrijpen van de Eeuwige: “Dan zal de HERE uittrekken tegen die volken te strijden, zoals Hij vroeger streed ten dage van de krijg; zijn voeten zullen staan op de Olijfberg, die vóór Jeruzalem ligt aan de oostzijde; dan zal de Olijfberg middendoor splijten...” (Zach.14:3vv) De Messias zal koning zijn over de hele aarde. Glorie zal hem worden toegebracht bij de pelgrimage der volken. “Allen, die zijn overgebleven van alle volken, die tegen Jeruzalem zijn opgerukt, zullen van jaar tot jaar optrekken om zich neer te buigen voor de Koning, de HERE der heerscharen en Soekkot (het Loofhuttenfeest) te vieren” (Zach.14:16).

14. Toekomstperspectief

Terecht neemt de kerkorde van de Protestantse Kerk in Nederland als uitgangspunt dat wij delen in de aan Israël geschonken verwachting. Dit betekent allereerst dat we solidair zijn met het volk van God. Vervolgens zullen we in de kerk beklemtonen dat de landbelofte geldt voor het gebied dat de Eeuwige ooit aan Abraham heeft toegewezen. Tenslotte zijn we ertoe geroepen op te komen voor het bestaansrecht van de staat Israël. Abel J. Herzberg heeft ooit gezegd dat elke Jood zonder Israël een ongedekte cheque is. Terwijl het antisemitisme wereldwijd toeneemt kunnen Joden wanneer dat nodig is de cheque invullen. Er is een plaats waarheen ze kunnen vluchten. En wij geloven: Als straks de nood op zijn hoogst is, zal daar de Redder nabij zijn.

Als we luisteren naar Herzberg horen we de woorden van een seculiere Jood. Wanneer wij het getuigenis van de Bijbel serieus nemen, ontdekken we dat het beloofde land veel meer is dan een uitwijkplaats. Het is de plek die de Eeuwige heeft uitgekozen om daar zijn volk bijeen te vergaderen en in vrede te laten wonen. Conform zijn betrouwbare beloften zal dit eens ten volle realiteit worden. We zijn ervan overtuigd dat Hij echt niet van onze hulp afhankelijk is. Maar we kunnen niet werkeloos toekijken als naar ons beseft de eerste tekenen te zien zijn van de realisering van Gods plannen. Wanneer Joden de beslissing nemen terug te keren naar het land willen we hen steun geven. Als we zien hoe vaak geraffineerde pogingen worden ondernomen de eigen staat voor het Joodse volk van de kaart te vegen, mogen we niet wegstijgen.

Aanbeveling voor de kerk

Wanneer we proberen te spreken over het perspectief dat het Woord van God ons geeft op de toekomst merken we dat het niet mogelijk is afzijdig te blijven. Ten aanzien van Israël hebben we als christelijke gemeente een opdracht te vervullen. Terwijl we alles nog eens in het kort recapituleren, willen we het tegelijk toespitsen op de specifieke roeping van de gemeente en daarbij komen we tot de volgende aanbeveling voor onze Protestantse Kerk en uiteraard ook voor andere kerken in ons land.

- > Als wij te kennen geven onopgeefbaar verbonden te zijn met Israël is dat niet op basis van onze emotie, maar op grond van Gods Woord. Onmogelijk kunnen wij verzwijgen wat we als wezenlijk zijn gaan zien in de vertolking van de Heilige Schrift.
- > We zijn ervan overtuigd dat Israël eens en voorgoed door God is uitverkoren. Daarom verwerpen wij elke vorm van vervangingstheologie, die uitgaat van de gedachte dat de kerk de positie van het volk Israël heeft ingenomen.

- > Dankzij het geloof in Jezus als onze unieke Verlosser zijn we – zonder enig onderscheid te maken – met het hele Joodse volk verbonden.
- > We zijn ervan overtuigd dat God niet zonder zijn volk tot zijn doel zal komen. Daarom kan de aandacht voor Israël niet getypeerd worden als de hobby van enkele bevoegen gelovigen. Het betreft de roeping van de gemeente.
- > Het is duidelijk dat binnen de Protestantse Kerk in Nederland de wegen uiteengaan wanneer we spreken over de opdracht van de gemeente ten aanzien van het volk dat God heeft uitverkoren. We zijn ervan overtuigd dat we elkaar moeten aanspreken op hetgeen daarover in de Bijbel te lezen is.
- > Uiteindelijk is het oogmerk van de Eeuwige dat Hij eens zijn Koninkrijk zal oprichten. Binnen dit plan neemt Israël een centrale positie in. Onmogelijk kunnen we daarom de profetische beloften spiritualiseren door ze toe te passen op de individuele gelovige of de gemeente. Ook verwerpen we de gangbare methode van het universaliseren van het profetisch visioen waarbij theologen de beloften voor de hele wereld van gelding verklaren en daarbij voorbijgaan aan de unieke positie die Israël inneemt in het plan van God.
- > Helaas moeten we constateren dat er in de christelijke gemeente aversie bestaat tegen het volk dat God zich heeft uitverkoren. Zonder ons schuldig te maken aan ketterjacht zullen we ons er tot het uiterste voor moeten inspannen dit gevoel op het spoor te komen en te bestrijden.
- > Aangezien wij als kerk verklaren dat we *onopgeefbaar* verbonden zijn met Israël, zullen we onze solidariteit moeten bewijzen met een volk dat wereldwijd in toenemende mate te lijden heeft onder uitingen van haat. Vaak vormt de staat Israël het mikpunt van vijandschappen en worden Joden wereldwijd het slachtoffer van uitingen van haat.
- > We moeten nagaan hoe we een bijdrage kunnen leveren aan het effectief bestrijden van iedere vorm van antisemitisme. Dit kunnen we alleen op een geloofwaardige wijze doen, wanneer we bereid zijn tot een kritische analyse van de manier waarop we als kerk bezig zijn. Het is bedroevend als de kerk – gelijkvormig aan de wereld – vooral wil opkomen voor het internationaal recht, alsof het niet haar belangrijkste taak is te spreken over het goddelijk recht. De kerk moet een eigen geluid laten horen. Als ze niet spreekt naar het Woord, zal ze geen toekomst hebben. In het licht van het profetisch getuigenis van de Schrift is het niet verwonderingwekkend dat Israël in het nauw wordt gedreven. De vijanden van het door God uitverkoren volk uiten hun haat onder een schijn van recht. Uit de disproportionele aandacht voor het reilen en zeilen

in de staat Israël spreekt reeds een anti-Israëliisch vooroordeel. Wordt niet te snel geoordeeld dat door antiterroristische maatregelen mensenrechten worden geschonden, terwijl de Israëlische overheid toch op grond van hetzelfde internationale recht geroepen is bescherming te bieden aan haar burgers?

22 | > Het gaat erom dat we doorzien welke opzet achter het meest problematisch vraagstuk van de internationale politiek schuil gaat. Bij Hamas en evenzo bij al-Fatah – daarin gesteund door de honderden miljoenen moslims die om Israël heen wonen en ook door de islamitische bevolking van Europa, de VS, Afrika en Z.O.-Azië – gaat het niet slechts om de gebieden waarvan het bezit omstreden is, maar om een claim op het hele land. De vijanden van Israël willen de zionistische staat vernietigen en Palestina volledig bevrijden. De strategie is een gefaseerd liquideren van de staat Israël en tegelijk ook moeten alle Joden verdwijnen. Het is dus een illusie te denken dat met de oprichting van een Palestijnse staat alle problemen in het Midden-Oosten zijn opgelost. Wij zijn geroepen een dergelijke opzet gericht op de ondergang van Israël als volk, land en staat te ontmaskeren. We bidden met de dichter: “O God, zwijg niet, houd U niet doof, wees niet stil, o God! Want zie, uw vijanden tieren, wie U haten steken hun hoofd omhoog. Zij beramen listig een heimelijke aanslag tegen uw volk en beraadslagen tegen uw beschermelingen. Kom, zeiden zij, laten wij hen uitroeien, zodat zij geen volk meer zijn en aan de naam van Israël niet meer gedacht wordt. (...) Laten zij beschaamd en door schrik overmand zijn tot in eeuwigheid, laten zij rood van schaamte worden en omkomen. Dan zullen zij weten, dat U – uw Naam is HERE! – U alleen de Allerhoogste bent over de hele aarde.” (Ps.83: 4v en 19v)

> Bij woorden horen ook daden. De kerk is geroepen diaconale steun te geven aan Palestijnen aangezien we niet passief toekijken wanneer zij moeten lijden onder de verkeerde keuzes van hun leiders. We zijn van oordeel dat de kerk op dit punt zeker niet tekortschiet. Wanneer de kerk echter te kennen geeft onopgeefbaar verbonden te zijn met het volk Israël, is het beschamend dat er geen royale mogelijkheid is de Joden hulp te bieden in de benarde situatie waarin zij al zo lange tijd verkeren. Op dit moment blijkt volgens het onderzoek van het Israëlische Bureau voor de Statistiek dat bijna een derde van de bevolking onder de armoedegrens leeft. Is het dan niet onze taak hulp te bieden? Als dat op grond van een jarenlange ervaring niet mogelijk blijkt te zijn door de bemoeienis van Kerk in Actie moet de kerk er zorg voor dragen dat dit via andere kanalen wel kan gebeuren.

> Wereldwijd werkt Kerk in Actie samen met ICCO. Vanwege verschil van inzicht lukt dit niet in het Midden-Oosten. Intussen helpt Kerk in Actie ICCO wel om de subsidie van overheidswege te kunnen verkrijgen. Indirect levert de kerk op die manier steun aan de eenzijdig tegen de staat Israël gerichte projecten van ICCO. Concreet denken we bijvoorbeeld aan de financiële ondersteuning die de genoemde ontwikkelingsor-

ganisatie geeft aan de *Elektronische Intifada*. Als de kerk bij zo'n omstreden project betrokken blijkt te zijn, neemt de bereidheid van trouw kerkelijk meelevende gemeenteleden af om ook andere goede projecten van Kerk in Actie te steunen.

- > Volgens de Kerkorde van de Protestantse Kerk in Nederland zijn we geroepen het gesprek te zoeken met Israël. Het ligt voor de hand dat dit vooral gestalte krijgt in contacten met de Joodse gemeenschap in ons land. Wanneer het antisemitisme in West-Europa toeneemt, zullen we laten merken dat we op het kritieke moment niet weggijken. De kerk zal ook van betrokkenheid blijf geven als er wereldwijd kritiek geleverd wordt op de staat Israël. Binnenskamers zal ze steeds proberen uiting te geven aan haar zorg in verband met gerechtvaardigde kritiek, publiek dient ze als haar overtuiging uit te dragen dat het bestaansrecht van de staat Israël onbetwist moet blijven.
- > Een bijzondere aandacht zal de kerk hebben voor de Joden die belijden dat Jezus de beloofde Messias is. Dankzij hen zal het besef in de kerk des te meer levend blijven, dat Israël een bijzondere plaats in Gods heilsplan inneemt en dat we leven in de verwachting van de komst van de Messias in heerlijkheid.
- > Tenslotte is de kerk geroepen om oecumenische relaties te onderhouden met de Palestijnse christenen. Niet alleen met de Middle East Council of Churches, maar ook met de Evangelical Council of Churches.

Gespreksvragen

1. In de Bijbel lezen we dat Israel Gods verbondsvolk is en dat Hij hen eeuwig trouw beloofd heeft. Hoe ziet u dat in de huidige moderne tijd?
2. Na de Tweede Wereldoorlog zagen velen in onze kerken de oprichting van de staat Israel als een wonder van God. Er was een grote sympathie voor Israël, wat na de zesdaagse oorlog in 1967 alleen maar sterker werd. Hoe komt het volgens u dat die verwondering en sympathie weer aan het verdwijnen is? Zegt dat iets over Israël of over onszelf?
3. Velen in onze kerken vinden dat de landbelofte, als een kernpunt van Gods verbond met zijn volk, niet meer van deze tijd is. Hoe ziet u dat? En wat zijn volgens u de consequenties van een ja of nee op deze stelling?
4. Welke houding moeten onze kerken volgens u aannemen ten aanzien van Israël?